

Nystartzoner är en dålig idé

Dagens Samhälle den 13 augusti 2012

Det finns en förhoppning om att så kallade nystartzoner ska skapa fler jobb och minska arbetslösheten i utsatta områden i Stockholm, Göteborg och Malmö samt exempelvis Borlänge och Södertälje. Men den stämmer inte. Vår utredning visar att tanken är god men att den inte fungerar i verkligheten.

Den 7 augusti överlämnade utredningen om nystartzoner (SOU 2012:50) sitt betänkande till Finansdepartementet. Utredningens förslag innebär kraftigt sänkt arbetsgivaravgift för företag med mindre än 50 anställda i ett antal områden, med låg sysselsättning, högt beroende av försörjningsstöd och låg utbildning. Minst en fjärdedel av personalstyrkan måste vara bosatt i en nystartzon, och sänkningen är maximerad till 70 000 kronor per år och anställd.

Förhoppningen är att förslaget ska bidra till ökad sysselsättning i utsatta områden i de tre storstäderna samt i exempelvis Borlänge och Södertälje. Erfarenheter från andra länder talar för att detta är korrekt, men det är osäkert hur länge effekten varar samt om det är nya jobb eller bara omflyttning. Dessutom skapas naturligtvis gränsdragningsproblem, upplevda orättvisor och snedvridningar vid områdesgränserna.

I drygt ett års tid har jag för tankesmedjan Fores räkning lett en skuggutredning kring idén om nystartzoner. Sju forskare och samhällsdebattörer har fått tänka till helt fritt kring förslaget och segregationsproblemen. Från flera håll påtalades då en skepsis baserad på observationen att förslaget om geografiskt differentierade arbetsgivaravgifter bygger på en felaktig analys av grundproblemet.

Nystartzoner gör det lättare för individer i utsatta områden att få jobb nära sin bostad. Men deras grundproblem är att de har svårt att få jobb överhuvudtaget. Lyckade stadsdelar kännetecknas inte nödvändigtvis av att människor jobbar geografiskt nära sin bostad. För att lösa problemet för individer i de berörda områdena måste de samhällsstrukturer förändras som bidrar till deras utsatthet.

Tre diagnoser ställs ofta mot varandra i debatten; bristande utbildning, sönderreglerade marknader och rasism/främlingsfientlighet. Debattens vågor har gått höga, men i själva verket finns gott stöd - både i forskningen och av anekdotisk karaktär - för att alla tre diagnoser stämmer. Min bedömning är därför att det krävs därför en kombination av utbildningssatsningar, avregleringar, skärpta arbetsincitament och kamp mot diskriminering. Istället för en selektiv skattesänkning som sorterar under finansdepartementet krävs alltså något mycket svårare: Ett brett grepp.

Bland annat skulle följande kunna övervägas:

- Förstärkt socio-ekonomiska pott i skolpengen (dess utformning varierar mellan kommuner och endast en relativt liten del fördelas på basis av skolområdets socioekonomiska karaktär).

- Förbättrade möjligheter för ungdomar i hushåll ned försörjningsstöd att ta körkort inom ramen för försörjningsstödet (alternativet är ofta svartarbete).
- Ersätt turordningsregler med generell anställningstrygghet (dessa gynnar främst de etablerade på arbetsmarknaden).
- Stickprov vid anställningsintervjuer för att motverka diskriminering av utlandsfödda.

Ett vanligt argument för nystartzoner är slutligen att det skapas positiva bieffekter om företag flyttar till utsatta områden. Det uppstår en marknad för lunchrestauranger och dylikt, det ökar det politiska trycket på rimliga kommunikationer och det leder till möten mellan människor som annars inte skulle mötas. Dessa effekter ska inte underskattas. Men om staten vill åstadkomma dessa effekter finns det säkrare sätt än selektiva sänkningar av arbetsgivaravgiften: Strategisk utplacering av statlig verksamhet.

Statliga verk har tidigare använts som tröst vid försvarsnedläggningar, men ofta upplevt stora svårigheter att rekrytera personal. Är det otänkbart att staten istället förlägger viss verksamhet till utsatta områden i Malmö eller Göteborg istället?

Naturligtvis löser inte heller denna åtgärd grundproblemet. Men om det är otänkbart för staten att lägga verksamhet i Rosengård i Malmö eller Hammarkullen i Göteborg, ska man nog inte ska vänta sig att privata företag rusar dit vid införandet av nystartzoner heller.

Andreas Bergh

docent vid Ekonomihögskolan i Lund och

forskare vid Institutet för näringslivsforskning i Stockholm